

SCOLA ROMÂNĂ.

Revistă pedagogică

pentru interesele institutelor de învățământ la Români și pentru organele lor.

Edată și redigeată de

VASILE PETRI.

Ese în 8, 18 și 28 a fiecărei luni, în numere de câte o colă, și va costa pe anul întreg 4 fl., pe o jumătate 2 fl., pe un pătrar 1 fl. v. a. Pentru România 5 fl. v. a.

Năsăud, 28 Ianuar v. 1891.

Prenumeratiunile și corespondențele sunt a se adresa la Redacțiunea „Scolei Române” în Năsăud (Naszód.) Pentru inserțiuni câte 5 cr. de șir și timbru.

Istoria biblică în scôla elementară.

(Continuare.)

Urméză acum să ne întrebăm: Cum trebuie a se preda și trata istoria biblică în scôla elementară, pentru ca să se pôtă atinge de fapt scopurile numărate în punctul precedent?

Mai ântâiū însē să ne luminăm asupra altui lucru. Sunt adecă la predarea istoriei biblice în scôla elementară întrebări, adevărat de o categorie mai inferiôră, asupra cărora pedagogii nu s'au putut înțelege nici până în ȕiua de astă-ȕi.

Astfel de întrebări sunt:

1. Din care clasă să se începă cu predarea istoriei biblice?

Sunt pedagogii de mare greutate, cari cer a se face începutul îndată din prima clasă elementară, adecă de când copilul prinde a âmbra la scôlă. Ei ȕic, că este cu puțință a se face o alegere de istoriôre simple, cari, bineexplicate, să le pôtă înțelege și un copil de 6 ani. Sunt éráși alți pedagogii, de aceeași greutate, cari recomandă un curs preparativ, compus din narațiuni morale, simple și ușôre, luate din vieța de tôte ȕilele, pe cât se pôte din vieța copiilor, narațiuni cari să pună în vederea micuților exemple de binefacere, onestitate, probitate, diligență, modestie, iubire de adevăr, dreptate, complesanță etc, făcându-i în chipul acesta capabili a înțelege mai bine istoriôrele biblice. Cursul să țină cel puțin o jumătate de an; bine ar fi însē, când el ar ținé un an întreg, ba doi ani chiar. *)

*) La scôlele din Lipsca istoria biblică se predă numai cu începere din clasa a treia elementară.

Motivele, pentru cari acești pedagogii recomandă un curs preparativ, sunt următoarele:

a) Scolarii începători atât de seraci de idei și espresiuni și cu totul necunoscuți cu întâmplările din lumea mare, n'au destulă precepere pentru istorii atât de depărtate, cum sunt istoriile Testamentului vechiū.

b) În Testamentul vechiū mai vîrtos se grămădesc o mulțime de lucruri, idei și scene, cari fiind în afară de orizontul intelectual al copiilor, nu pot remâne neexplicate și nelămurite. D. e. creațiune, jertfire, potop, deșerturi, vieța nomadică, sclavagiū, idololatrie, păgânism, sistem de guvernare la patriarhii, judecători, preoți și regi etc. Nu se unesce însē nici cu pedagogia și nici cu psihologia, a nara copiilor istorii, cari te țin la tot pasul în loc, pentru a da esplicări atât de dese și anevoiôse.

c) Copiūi noștri când încep a âmbra la scôlă, am puté ȕice că sunt încă nevinovați. Pécatele lor consistă în a fi spart un geam de feréstră, a-și fi deranjat o haină ori o jucăreie, a fi lingărit din óla cu smântâna ori cu mierea, a fi luat un sin de pôme din grădina vecinului etc. În starea acésta ei vin la scôlă. Catechetul începe prin a le împărtăși istoria creațiunei; dar îndată în sêptemâna a dóua el le vorbesce de un fraticid: Cain omôră pre fratele său Avel. În sêptemâna a treia ómenii au ajuns a fi atât de rēi, încât D.-ȕeū îi innécă pre toți într'o apă mare, escepțiune făcând cu o familie. Abia scăpat de potop, Ham își bate joc de neputința tatălui său. Un alt fiū profită de orbia părintelui său spre a-l înșela în modul cel mai mișelesc.

Frați de un sânge aũ întru nimic a-și vinde pre fratele lor. Pitarul lui Faraon móre în furci. Sute de copii mici sunt aruncați în Nil. Moisi omórá pre un Egiptén și dispune a se ștrangula trei mii de Israeliți. Samson omórá o mie de Filistení. Saul vrea sã omóre pre David. David omórá pre Goliat și trimite la perire pre Urie. Absolon este înșepat, Nabot ucis cu petri, Aman spëndurat. Antioch omórá pre o mamã cu pe șapte fii ai ei în modul cel mãi barbar din lume etc., etc. Tóte aceste pentru *copii și copile* de 6 - 7 aní.

2. Sã se facã începutul cu Testamentul vechiũ, orí cu Testamentul noũ?

Cei-ce vor a se face începutul cu Testamentul noũ, ñic:

a) Istoria primitivã a Creștinismului este mãi aprópe de sufletul nostru nu numai sub raportul timpului, ci mãi vîrtos sub raportul psihologic.

b) Testamentul noũ are pentru noi mãi multã demnitate și mãi mare atracțiune decãt T. V.

c) Este lucru firesc, ca copiii botezați creștinesce sã învețe istoria Mântuitorului lor îndatã cum întrã în scólã.

d) Începãnd cu T. N., serbãtorile cele marí pot fi considerate mãi bine.

Contrarii argumentezã așa:

a) Insași Cronologia cere, ca începutul sã se facã cu T. V.

b) Testamentul V. este fundamentul Testamentului noũ.

c) Istoriile Testamentului vechiũ sunt mãi ușóre, pentru cã sunt mãi familiare decãt istoriile Testamentului noũ.

3. Când sã se dea esplicãrile necesare la istoriórele biblice?

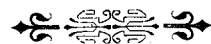
Nu încape nici o îndoielã, cã istoriórele biblice, orí cât de simple și familiare sã fie ele aũ nevoie de multe feluri de esplicãri. Ele s'aũ întemplat în țeri cu altã climã, alte produse, alți ómeni. De multe orí catechetul va trebui sã arate posiția geograficã a unui oraș orí calea dintr'o localitate într'alta, sã esplice sensul unui nume strein, orí sã tórcã firul dela o întemplanie la alta. Tóte aceste trebuie sã le dea catechetul pãnã a nu trece la predarea și tratarea istoriei respective.

4. O altã întrebare privesce icónele de folosiri la predarea istoriei biblice. Ca mijloc de întuițiune, icónele compuse anume în scopul de a ilustra istoria biblicã își aũ valórea lor, și catechetii usézã de ele la tótã ocasiunea. Deosebirea e numai, cã unii presintã icóna îndatã la începutul lecțiunei, cu alte cuvinte: ei mãneacă

dela icónã și clãdesc pe dînsa tótã lecțiunea urmãtóre. Alții aratã icóna în decursul lecțiunei, atunci când aũ ajuns la momentul represintat în icónã. În fine alții pun icóna în vederea copiilor numai dupã ce aũ terminat cu predarea și tratarea istoriei respective. Cum e mãi bine! Majoritatea pedagogilor cere a se presinta icóna dupã prima narare a istoriórei. Se înțelege însã de sine, cã catechetul, fãcãndu-și preparațiunea, va fi cu bagare de samã la particularitãțile ilustrațiunei biblice, pentru ca icóna, ce și-o formezã copiii în sufletul lor din espunerea catechetului, sã nu fie în contradicere cu icóna de pe hãrtie.

5. În fine este întrebarea: Sã se nareze istorióra într'una, dela început și pãnã în capët, orí pe rënd parte de parte? Esperiența ñice: La predare istoria sã narézã tótã într'una; la tratare însã nararea sã face parte de parte.

(Va urma.)

Ce sã cetescã și ce sã scrie invetãtorii nostri.

Domnule redactor! Felicitãndu-Vã pentru nobila idee de a readuce la viața revista pedagogicã »Scóla Romãnã,« menirea cãreia este de a ține invetãtorimea romãnã din acãsta patrie în curent cu pașii, ce-i face pedagogia și didactica în drumul lor cãtrã perfecțiune, și dorind din tot sufletul, ca nobila idee încorporatã în revista D.-Vóstrã sã-și ajungã rezultatul dorit, sunt liber a Vã ruga sã mã semnați între colaboratorii ei, promițând, cã — dupã putință — voiũ scrie pentru colegii mei cãte ceva din sfera de activitate a invetãtorilor, mãi și cãte o glumã, bunã-rea, cum m'a tãia capul, dar voiũ scrie, în speranța, cã fiecare invetãtor va face asemenea. Și rogu-Vã, care invetãtor nu ar avea ce sã scrie? Și cãruí invetãtor i-ar fi închise colónele unei foi — cu deosebire a unei reviste pedagogice — numai sã se punã pe muncã! Sunt dórã mãi luminați invetãtorii neamurilor conlucuitoare cu noi în acãsta patrie? Aũ ei dórã nesce idei mãi lãmurite în ale instrucțiunei și educațiunei? Întrã ei pe cariera dãscãlescã mãi bine preparați decãt ai nostri? Nici poveste! Un ce este, care pre unii îi înalță în multe privințe, din care causã sunt și demni de laudã, și acel ce este, cã sunt mãi aplicați spre cetire și mãi cutezãtori în scriere, decãt mulți de ai nostri, altcum? de vom cãuta la preparațiunea

lor, vom afla-o egală cu a noastră; ér' calitățile spiritului? puterea de a se instrui? tenacitatea memoriei? flexibilitatea limbei? Dacă nu sunt mai inferioare la ei, dar mai superioare n'or fi, câtă vreme codobatura-î cu kódă! Dar aú, ce aú, aú voința de a ceti și curagiul de a scrie. Acestea la mulți din ai nostri lipsesc, spre dauna lor în specie și a neamului nostru în genere. Dar nu-î iertat sê mai lipsescă, este dator moralmente a se instrui continuu, a ținea pas cu lumea, în care trăesce, a ceti și a se perfecționa, căci știința este un perpetuum mobile: ea nu stă locului nici când, ci merge tot înainte, ér' cel ce nu ține pas cu ea, sê nu cugete, că stă locului, nu! acela rămâne îndērēt, precum rămân arborii, pe lângă care trece locomobila.

S'ar întreba unii: Dar ce sê cetim atâta? Ce opurî anume? de unde? că suntem sêraci, slab salarisați, îngreunați cu familii, și trebuie sê ne îngrijim de susținerea aceloră. Ér' de-î vorbă de scris: Ce sê scriem, ca sê fie de interes pentru cei-ce ar voi sê cetescă?

La acestea întrebări voiú respunde în următóarele:

1. Ce se cetim? Răspund: Ce avem! Învețătorul tîner va ceti și proceti studiile sale, cari i-s'aú propus în pedagogie, ca nu numai sê nu-le uite, dar sê pótă dice în fiecare di, că »ađi le înțeleg mai bine decât ieri;« va ceti opurile științifice și literare, ce le va fi avênd el orî vecinii lui cãrturari, colegii, preoții și alți cãrturari; omul se împrumută, până vine în poziția a-și procura însuși. Va mai ceti reviste și foî de deosebit cuprins, de cari ađi — har ceriului — nu ne putem plânge, că nu avem. Apoi scumpe nu sunt, pre lângă puțină bunăvoință și învețătorul cel mai slab salarizat, dacă nu singur — în companie cu preotul local orî cu alt cãrturar din sat, orî chiar' în companie cu un coleg din vecini, pótă ține o fóie orî revistă, că nu-î un cap de lume. Apoi — punênd casul, că nici decât nu i-ar concede împrigiurările sê-și aboneze o fóiă saú revistă; punênd casul, că nici preotul saú alt cãrturar din comună nu este aplicat a-î împrumuta fóia orî revista, ce o pórtă; punênd casul, că nici un modru nu are sê-și pótă procura câte o carte din când în când și nici a-î împrumuta cineva nu voesce, ceea ce nici decât nu se pótă admite, dar punênd casul, că nescine sê află chiar' în cea mai nefavorabilă stare de a deveni la cãrți, diare și reviste, din cari sê-și mărăscă cercul cunoscințelor, — nici atunci nu-î iertat sê despereze omul iubitor de învețatură. Cine are o literatură bisericescă mai bogată de-

cât noi? Ia-e din biserică câte o carte, d. e. Apostolul, cetescă și recetescă epistótele acelea pline de învățatură filosofico-morală, studieze-le chiar, și va deveni om înțelept și pricepătoriú, urmeze învețaturilor din acelea epistole și va deveni înțelept și moral totodată în sensul strict al cuvêntului. — Mai la fiecare biserică este și o Biblie. Pună-se și o cetescă și procetescă, și înțelept va fi. Dar vai, te prinde mila mergênd în bisericile nóstre, și în cele mai multe aflând Biblia cu foile lipite una de alta și închegate în mucezală, ce demult sunt necetite, și totuși cãrturarii chiar din acelea comune se vaietă mai mult, că n'aú ce ceti.

2. Ce se scriem? La întrebarea acesta voiú respunde cu vorbele eremitului din poveste: mergi afară la largul, caută în giur de tine, privesce în sus și caută și în jos, și tot, ce vei vedé, este obiectul contemplărei tale, din care mult poți înveța; aceea este cartea cea mai mare din lume, natura, învață a o ceti, și ceea ce poți descifra din ieroglifele ei, pune pe hârtie, ca sê nu uiți! Așa dară că avem și ce scrie? Ici descriem un pom, animal, edificiu, ținut, pădure etc.; din cofo descriem impresiunea, ce ni-o face rêsărirea și apunerea sórelui, o nuntă, un bețiv, un fenomen... cólea scriem o poveste, o glumă, o doină, un descântec, ș. a. ș. a. Așa ne învețăm a scrie, așa căpêtam desteritatea în compunere, în concipiare; că nu tot cel-ce scie face semnele, numite litere, este scriitor, ci numai cel-ce scie pune pe hârtie cugetele sale proprii orî împrumutate. Ér' cumcă noi învețătorii românî din acesta patrie, cea mai mare parte, suntem slabi scriitori, trebuie sê recunóscem. Și de unde provine acesta? Din dóue cauze: a) că cetim prea puțin, și b) că nu ne deprindem de ajuns. Aceste sunt cauzele, din cari când suntem avisați a scrie câte ceva — căci neavisați, numai din plăcere, nu ne prea îndesăm la scris — atunci nu scim cum sê începem, cercăm a ne revoca în memorie lucruri, de cari chiar' nu am avé nici o trebuință, ba mai resfoim prin celea cãrți, ce le avem, ba consultăm Calendarul orî Șematismul, dar pace! Facem ca băiatul cel de țigan, căruia spunêndu-î tatăl sêu, că l'a-nveța nevoia a face cărbuni, merse în pădure și începú a striga: nevoie, nevoie, hai de mē învață a face cărbuni! Ér' nevênind nevoia — carea învață pe tot omul precum ei i voia — se puse el și făcu cum putu, și nu merse cu sacul gol acasă. Așa facem și noi, după ce consultăm fără succes Călındarele și Șematismele, apoi ne punem și scriem cum scim, greú veđi bine — și cu frica 'n spate, dar scriem; apoi făcând așa de dóue-trei orî, ni-se

ia gréța și nu ne mai temem așa rău a prinde péna și a scrie, ce avem de scris.

Ar trebui deci să ne șicem: »Scriți, bă-iați, scriți, cum știți, numai scriți și vă procopsiți!» adăogënd: »Să cetiți însé cel puțin de șe ce orî pe cât scriți!»

La revedere!

Rodna veche, 20 Januar 1891.

Jon Pop Reteșanul.

Lecțiuni practice din limba română.

Lecțiunea X: Subiectul — pronume.*)

Planul lecțiunei.

1. Repetire despre substantiv. 2. Desvoltarea conceptului „pronume.” 3. Eșercitare 4. Resumare. 5. Teme.

ad 1: Repetire despre substantiv. Pruncilor! Vă aduceți aminte, că noi am învățat despre propozițiune. Ce am șis, că este propozițiunea? Carî sunt părțile principale ale propozițiunei? Ce e subiectul? Prin ce am șis, că se pôte esprima subiectul în propozițiune? Ce e substantivul?

ad 2: Desvoltarea conceptului „pronume.” Acum fiți cu atențiune, că îndată vom învăța, cumcă subiectul se pôte esprima și prin altă parte a vorbirii, nu numai prin substantiv.

(învătătorul scrie pe tablă)

Eú scriú. **Tu** cetesci. **El** cântă. **Ea** cósă.

Noi scriem. **Voi** cetiți. **Ei** cântă. **Ele** cos.

Cetesce acum propozițiunea ântâia! Mai cetesce-o înc'odată N.! Mai spuneți-mi înc'odată: carî sunt părțile principale ale propozițiunei? Prin ce am șis, că se pôte esprima subiectul? Și ce e substantivul? Așa e, substantivul e nume de ființă sau lucru. Însé luați sama, că sunt mai multe feluri de ființe: animalele sunt ființe; ómenii încã sunt ființe. Ființele omenesci se numesc altcum persóne. Cum se numesc ființele omenesci L.? Mai și înc'odată ácéta R.? Mai și și tu B.! Uitați-vé acum la propozițiunea primă! Aici subiectul e cuvântul Eú. Acesta nu e substantiv, dară e pus în locul substantivului. Acum să ne aducem érá aminte. Ce am șis, că e substantivul D.? Așa este: substantivul e nume. Cuvântul eú e pus dară în loc de nume. În loc de ce e pus cuvântul eú I.? Mai și ácéta înc'odată A.! Repetéză și tu E.!

*) A se vedé: Manual de gramatica limbei române pentru scólele poporale în trei cursuri de Maxim Pop, profesor la gimnasiul din Năsăud.

Însemnați-vé: »Cuvântul, care se pune în locul numelui, se numesce pronume. Cum se numesce cuvântul, care se pune în locul numelui O.! Și și tu ácéta S.! Repetéză și tu Z.! Dar dacă voiú întreba: Ce e pronumele? »cum vei responde T.?« Așa e, pronumele e cuvântul, care se pune în locul numelui. Repetéză ácéta și tu C.! F.! V.!

Scim dară, că eú e pronume, pentru că se pune în locul numelui. Cetesce acum propozițiunea a dóua U? Din câte părți stă propozițiunea ácéta I? Care e ântâia? a dóua? care e aici subiectul? Așa e: subiectul e tu. Acesta încã nu e substantiv, ci e pus numai în loc de substantiv sau în loc de nume. Ce e dară, dacă, e pus în loc de nume C.? Așa e, tu încã e pronume.

Cetesce propozițiunea a treia G.! Din câte părți stă și ácéta? Care e subiectul aici? Mai spune ácéta înc'odată H.! Repetéză și tu M.! Luați sama, că aici încã nu e subiectul substantiv sau nume, ci e alt cuvânt pus în locul numelui; ce e dară el? Repetéză P.! T.!

Spune-mi acum, câte pronume am învățat până aici? Care e cel d'ântâiu? al doile? al treile? Spune-le róte pe rënd V.! Înc'odată Z.! A.!

Acum scim, că eu, tu, el sunt pronume. Să ne aducem aminte, cum am șis, că se numesc ființele omenesci? Așa e, se numesc persóne. Acum vă învățați: Pronumele eu, tu, el se pun în loc de nume de persóne: pentru aceea se numesc pronume personale. Cum se numesc pronumele eu, tu, el? Mai și ácéta înc'odată L.? Și pentru ce se numesc pronume personale U.? Mai spune ácéta înc'odată C.! N.!

Spune-ne înc'odată cele trei pronume, carî le-am învățat D.! Și tu U.! Luați aminte acum la ce vé voiú spune. Când șic eú, atunci pronumele acesta însemnézá persóna, care șice ácéta, sau care vorbesce, și ácéta o numim persóna ântâia. A câtea persóna este aceea, care grăesce T.? B.? Care persóna arată dară pronumele eu? Așa e, eú arată persóna ântâia.

Luați aminte acum mai departe! Când șic tu, sunt eú, acela, care vorbesc, sau e altul, cătră care vorbesc? Așa e, este acela, cătră care vorbesc. Persóna, cătră care vorbesc, o numim persóna a dóua. Cum numim persóna, cătră care vorbim N.? Repetéză R.! Dacă tu arată persóna cătră care vorbim, pentru a câtea persóna e pronumele tu Z.? L.? A.?

Dacă însé voiú șice: »El s'a dus,« este aici persóna, care vorbesce, orî dórá cătră care să vorbesce, orî este a treia, despre care să vorbesce? Care scie, să respundă! Așa e, persóna,

despre care se vorbește, se ține persoana a treia. Cum se numește persoana, despre care se vorbește C.? L.? S.? Acum dacă pre acela, despre care vorbim, îl numim cu pronumele el, de care persoană este pronumele acesta E.? Repetă H.? T.?

Acum se vedem câte persoane avem până acum? Care o numim întâia? a doua? a treia? Care pronume arată persoana întâia? adoua? a treia?

Să mergem cu un pas mai încolo. Când ține cine-va eu, poate fi acela bărbat? Dară femeie poate fi? Așa e, poate fi bărbat ori femeie. Dacă poate fi ori bărbat ori femeie, este pronumele eu numai pentru genul masculin, ori este el pentru masculin și pentru feminin? Mai spune încă odată: pentru care gen e pronumele eu, N.? O.? U.?

— Dară când ținem cui-va tu, poate fi acela ori bărbat ori femeie B.? Dacă poate fi ori bărbat ori femeie, pentru care gen e pronumele tu A? — Căutăm acum încă odată propoziția a treia și a patra B.! Ce am ține că este el? Pentru care persoană? Și când grăim despre cine-va și ținem el, ce putem înțelege, că e acela: bărbat ori femeie? Dară când ținem, ea?, ce putem înțelege atunci? Aici vedem, că pentru persoana a treia sunt două forme, una este el pentru genul masculin, și alta ea pentru genul feminin. Câte forme are pronumele de persoana a treia? Care sunt acelea? Pentru care gen e el? Pentru care ea?

Căutăm propoziția a cincea. Ceea ce este eu în propoziția întâia, aceea este noi în propoziția a cincea. Ce este dară noi M? Ce numim pronume D.? Să privim pronumele acesta mai de aproape. Când ținem noi, este numai unul, sau sunt mai mulți. Dacă sunt mai mulți, atunci în care număr este noi? Și dacă eu este pentru persoana întâia, pentru care persoană va fi noi? Așa dară noi este pronume de persoană întâia, numai cât este pentru plural.

Căutăm propoziția a șasea G.! Aici este cuvântul voi aceea, ce e în propoziția adoua tu; ce este tu? De care persoană? Când ținem voi, înțelegem unul ori mai mulți? În care număr e dară voi? Spune acum încă odată, ce e voi N.? De care persoană? În care număr?

Căutăm propoziția a șaptea și a opta! Aici vedem cuvintele ei și ele. În propoziția a treia am vădit cuvântul el; ce am ține că este el? De care persoană? În propoziția a șaptea vedem cuvântul ei; ce este ei? Așa e, este pronume. De care persoană? În care număr? Și când ținem ei, înțelegem că este unul ori mai mulți? În care număr este dară?

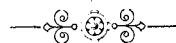
Când am vorbit despre pronumele de persoană a treia, am ține, că are două forme, una pentru genul masculin și alta pentru genul feminin. Care e pentru masculin? care pentru feminin? Când ținem ei, ce înțelegem; bărbați ori femei? Pentru care gen e așadară ei? Dară când ținem ele, ce înțelegem: bărbați ori femei? Așadară pentru care gen e? Și în care număr?

ad 3. *Esercitare.* Spune-mi acum o propoziție, în care subiectul să fie pronume personal de persoană întâia în singular A! Schimbă propoziția în plural O! Fă o propoziție, a cărei subiect să fie pronume personal de persoană a doua în plural B! Ți-o aceta în singular P? Spune o propoziție, a cărei subiect să fie pronume personal de persoană a treia, genul masculin, în singular S! Alta, a cărei subiect să fie de persoană a treia singular, însă de genul feminin! Să schimbăm aceta în plural D! Să căutăm acum în bucată Nr. 60 din cartea noastră de citire*) pronumele, cari le-am învățat (aici să căutăm toate pronumele câte sunt în bucată.)

ad d. *Resumare.* Despre ce am învățat noi astăzi? Ce numim pronume? Cum am numit pronumele, cari le-am învățat? Pentru ce le-am numit personale? Care sunt pronumele personale în singular? În plural? Câte forme are pronumele personal de persoană întâia? Câte cel de a doua? Câte cel de a treia? Care e forma pentru genul masculin în singular? în plural? Care pentru genul feminin în singular? în plural?

ad 5. *Teme.* În ora viitoare să aduceți fie care câte opt propoziții, în cari subiectul să fie pronume personal!

M. P.

Istoria și astronomia.

Istoricul Tucidide amintesc, că filosoful Thale din Milet (640—545 a. Ch.) a prețis o întunecime de soare, care aieva s'a întâmplat. Faptul acesta, unic în felul lui pre acele timpuri, a făcut mare nume lui Thale. Elinii credeau chiar că prețicerea aceta este o inspirație a Țeilor.

Așa a crețut lumea veche și așa credea chiar și prin evul meț: D-țeu, după vederile de

*) »Legendar sau carte de citire« de Vasile Petri Partea I, pentru al 3-le și al 4-le an de școlă.

atunci, își descoperia voința prin semne pre cer. De aceea fenomenele celeste, în acele timpuri, aveau un farmec și interes deosebit: în ele se indica sârtea omenimei, evenimentele politice și sociale. În deosebire întunecimile jăcă un rol însemnat în istoria veche și, din fericire, istoricii le-au înregistrat în operele lor.

Tucidide spune, că în anul prim al războiului pelopones s'a întâmplat o întunecime de soare în Atena, și Plutarh în biografia lui Pericle istorisesc, că acesta întunecime a produs spaimă mare în corăbieri; atunci pasi Pericle și arată cărmaciului, că nu este nici o deosebire între întunecimea cauzată prin lună și ceea ce o cauză vestmântul, care acopere fața.

Tot acel scriitor istorisesc, că în acelaș război, în anul al 19-le, a avut loc o întunecime de lună, pre când armata ateniană se afla în portul din Siracusa. Spaima și disordinea, ce a produs acesta întunecime, a decis sârtea flotei grecesci.

Cicerone, în opul seü »De re publica« I, 16. vorbesce despre o întunecime de soare, care s'a întâmplat cam pre la 350 a. Ch. Enniu (»Annales maximi«), care asemine amintesc de acesta întunecime, dice în mod obscur: Soli luna obstitit et nox. (Luna stete înaintea sórelui și n ó pte). Acesta întunecime este însemnată, după cum afirmă Cicerone, pentrucă dela acesta întunecime Romanii au calculat întunecimile înderept până la dispărerea lui Romul. Astronomii au aflat, că acesta întunecime a avut, loc în 21. Junie 400 a. Ch. Luna acoperi jumătate discul sórelui la 7 óre 23 minute, și 8 minute după aceea a apus sórele pentru Roma, pre când întunecimea preste tót pământul a încetat la 8 óre 12 minute. Acestă împrejurare esplică afirmățiunea lui Enniu »et nox«.

Și care scriitor din vechime ar fi cređut vreodată, că sórele și luna, la cari se provóca ei ca martori, acele după multe generațiuni, vor mărturisi pentru ei?

Progresele și avântul immens, ce a luat astronomia dela descoperirea sistemului planetar prin Kopernik, lipsesc aceste fenomene de farmecul antic; ele apar ca nesce jocuri ale naturei, cari se succed după legi firesci nestrămutate și cu forță irezistibilă, și tocmai de aceea se pot calcula pre secolii și mi de ani, fie în trecut, fie în viitor.

Stând lucrul astfel, întunecimile înregistrate de scriitorii vechi forméză, pentru istoric și as-

tronom, un material prețios, în a ficsa timpurile, în cari s'au petrecut faptele istorice și evenimentele aduse în legatură cu ele, și în a rectifica și verifica datele cronologice din trecut.

Las se urmeze aici două tabele, compuse de Nürnberg, cari permit a examina datele cronologice cu privire la întunecimi, fie acele solare sau lunare, din trecut sau viitor:

I.

Anul d. Chr.	D	Anul d. Chr.	D	Anul d. Chr.	D
1800	187	1835	66	1870	947
1801	239	1836	119	1871	1
1802	293	1837	174	1872	54
1803	346	1838	227	1873	110
1804	399	1839	281	1874	162
1805	454	1840	333	1875	216
1806	508	1841	389	1876	269
1807	561	1842	442	1877	325
1808	613	1843	496	1878	379
1809	669	1844	549	1879	431
1810	723	1845	604	1880	484
1811	775	1846	658	1881	539
1812	828	1847	711	1882	593
1813	884	1848	764	1883	645
1814	938	1849	819	1884	698
1815	990	1850	873	1885	754
1816	43	1851	926	1886	808
1817	100	1852	978	1887	861
1818	153	1853	34	1888	914
1819	205	1854	88	1889	969
1820	259	1855	141	1890	23
1821	315	1856	194	1891	75
1822	368	1857	250	1892	128
1823	420	1858	303	1893	185
1824	474	1859	356	1894	238
1825	530	1860	409	1895	291
1826	582	1861	465	1896	344
1827	635	1862	518	1897	400
1828	689	1863	571	1898	453
1829	745	1864	624	1899	505
1830	797	1865	680	1900	559
1831	850	1866	732		
1832	904	1867	786		
1833	960	1868	839		
1834	12	1869	895		

II.

Ani se- culari	D	Luni	D	Țile	D	Țile	D
100	628	Januar	0	1	0	21	58
200	257	Februar	90	2	3	22	61
300	909	Marte	173	3	6	23	63
400	534	April	262	4	9	24	66
500	159	Maiü	349	5	12	25	69
600	785	Junie	439	6	15	26	72
700	410	Julie	526	7	17	27	75
800	35	August	614	8	20	28	78
900	660	Septembre	704	9	23	29	81
1000	285	Octobre	790	10	26	30	83
1100	911	Novembre	880	11	29	31	86
1200	535	Decembre	966	12	32		
1300	160			13	35		
1400	785			14	38		
1500	410			15	40		
1600	36			16	43		
1700	661			17	46		
1800	287			18	49		
1900	912			19	53		
2000	538			20	55		

(Tóte datele se referesc la stilul nou.)

Intocmirea acestei tabele este simplă. D însemnéază distanța sórelui dela punctul, unde se strătaie orbita lui și a lunei, dela nod, în mii de părți de a periferiei. Dacă dară 360° se împărțesc în 1000 de părți egale, atunci sórele d. e. în 1. Januar 1891 (v. tabela I.) s'a aflat în depărtare de 75 de aceste părți dela cel mai aproape nod.

Numerii în columnele de sub D în tab. II. însemnéază schimbarea distanței, ce are loc în aceste intervale de timp.

În ce privesce folosirea acestor tabele în a examina datele cronologice după întunecimile întemplate, procedăm astfel:

1. Anii, cari nu sunt cuprinsi în tabela I, se reduc la ani din acesta tabelă, luând din tabela II un an secular, care împreună cu anul dat se află în tab. I.

2. Numerăm numerii pentru D din columnele corespunzătoare pentru ani, ani seculari, luni, țile, și suma lor o subtragem din 500, 1000, 1500, 2000 sau numerii acestia din sumă și aflăm, pentru acea epocă, distanța sórelui dela nod. Dacă acesta distanță este

a) la întunecimile de sóre:

un număr între 0 și 38, întunecimea este sigură
 » » » 39 — 53 » » dubiă
 » » » 54 — 500 » » imposibilă.

b) la întunecimile de lună:

un număr între 0 și 25, întunecimea este sigură
 » » » 26 — 35 » » dubiă
 » » » 36 — 500 » » imposibilă.

Să lămurim mai de aproape usul acestor tabele la unele exemple:

I. Astronomii au calculat și au aflat, că în 9 August 1896 va avea loc o întunecime totală de sóre, care se va vedé în Europa.

Să vedem, dacă acesta se va întempla în faptă.

Distanța sórelui dela nod în 1896 (tab. I) D=344
 Schimbarea distanței în August (tab. II) D=614
 » » » 9 țile (tab. II) D=23

Suma 981.

Acest număr subtras din 1000, ne dă rest 19.

Intunecimea predisă se va întempla sigur.

II. Tacit istorisesc despre o revoltă a legiunilor din Panonia, care a erupt îndată după mórtea lui August întemplată în 18 August a. 14 d. Chr. Comandantul însuciță prin un delegat pre Tiberiu succesorul lui August, despre acesta revoltă. Tiberiu trimise pre fiul seü Drus pentru a suprima revolta. Primit cu antipatie, Drus sciua mulcomi armata renitentă cu ajutorul unei întunecimi de lună și suprimă revolta. Astronomii pun a-se fi întemplat acesta întunecime în 27 Septembrie 14 d. Chr.

Voind a controla, decă la acest termin a avut loc o întunecime de lună, trebuie la dat să luăm anul secular 1800 și avem anul 1814. Computul mai departe este:

Distanța sórelui în 1814 (tab. I) D=938
 Schimbarea ei în 1800 ani (tab. II) D=287
 » » în Septembrie (tab. II) D=704
 » » în 27 țile (tab. II) D=75

Suma 2004.

Din acest număr subtragând 2000, rămâne rest 4.

Intunecimea sigur s'a întemplat la acel dat.

III. Când fu răstignit Isus, a avut loc o întunecime de sóre. Ér când a fost césul al șeselea, întunec s'a făcut preste tot pământul până la al nouéle cés. Marc. c. 15 v. 33.

»Și era ca la al șesele cés, și întunec s'a făcut preste tot pământul până la al nouéle cés, și s'a întunecat sórele.» Luca c. 23 v. 44.

Astronomii au satorit acesta întunecime a-se fi întemplat în 2 April a. 33 d. Chr.

In cazul de față computul este următorul:

Distanța sôrelui în a. 1833 (tab. I)	D=960
Schimbarea ei în 1800 ani (tab. II)	D=287
» » în April (tab. II)	D=262
» » » 2 zile (tab. II)	D= 3
Suma	1512.

Din acésta sumă subtragând 1500, rămâne 12
ca rest. Intunecimea în adevăr s'a întemplat.

Dr. P. T.

Sciri școlare.

(Visita inspectorului r. Dr. Havas la scólele primare din Năsăud.

Miercuri în 4 Februar nou, inspectorul reg. de scóle pentru comitatul Bistrița-Năsăud, a vizitat scólele primare din Năsăud, și adevă înaintea de améđi dela 10¹/₂—12 clasa II și III de fete, după améđi dela 2—3¹/₂ clasa III și IV dela scóla normală grănițerescă, pe urmă scóla elementară gr. cat. din localitate.

În clasa II de fete, d. șóra Fuchs era ocupată a traduce cu elevele un exerciț din »Manualul de limba maghiară.« La învătarea inspectorului ea începú a conversa cu elevele în limba maghiară asupra locuitorilor din comună, sub raportul naționalității, confesiunii și ocupațiilor lor. — În clasă domnia căldură mare.

Dela 11—12 inspectorul vizită clasa III de fete, compusă din 3 despărțeminte (4, 5, 6). Ora fiind destinată pentru istoria patriei, învătătorul Clement Grivase trecú repede în revistă domnitorii dela Arpad până la Ludovic marele, oprindu-se mai mult la luptele lui Joan Huniadi cu Turcii (Sibiú, Pórtá de fer, Varna, Cămpul merlelor). Înviat de inspector, a face, dacă este preparat, o lecțiune nouă, dl Grivase espuse în trăsături fórte generale biografia lui Matei Corvinul, inclusive bătălia din »Cămpul pânei.« — În clasă căldura era de nesuferit.

După améđi, dela órele 2—3, inspectorul vizită clasa III normală. Învătător: Jacob Pop; obiectul: limba română. Pe tablă era scris de mâna învătătorului, în două colonne, următorul exerciț:

I.

1. **Bou-lú** trage.
2. Pelea **boi-lui** e grósă.
3. Dă **boi-lui** sare!
4. Mână **boi-lú** încet!
5. Stăi, **boi-le!**
1. **Boi-i** sunt lini.
2. Córnele **boi-lorú** sunt mari.
3. Dați **boi-lorú** mâncare!
4. Adăpați **boi-i!**
5. **Boi-lorú.** stați!

II.

1. **Câne-le** e fidel.
2. Colórea **câne-lui** e felurită.
3. Dă **câne-lui** óse!
4. Nu bate **câne-le!**
5. Nu mușca, **câne!**
1. **Câni-i** sunt folositori.
2. Botul **câni-lorú** e rece.
3. Dă **câni-lorú** carne!
4. Nu lăsați **câni-i!**
5. **Câni-lorú,** nu lătrați!

Pe basa acestui material învătătorul a vorbit cu scolarii de propozițiune, subiect, predicat, substantiv articulat și nearticulat, casuri, număr etc. — După acésta a vorbit cu scolarii despre căne și lup unguresce. — Și în clasa acésta căldura era nădușitoare; cu tóte acestea aprópe tóți scolarii aveau șaluri la grumazi. Inspectorul se duse la banca primă și, desfăcând scolarilor șalurile dela grumazi, le puse lângă ei pe bancă; ceialalți scolarii, vedând acésta, își desfăcură înșii șalurile.

Dela 3—3¹/₂ vizitarea clasei IV. Învătător: directorul Jon Jarda. Obiectul: limba maghiară. Antăiú esaminarea unui exerciț precedent; apoi traducere din nou a bucății 86: »A város« din »magy. olvasok. román ajkuaknak« de Groó. La vorba »földszinti,« inspectorul adause și vorba »vizzszinti.«

Dela 4—5 vizitarea scólei românesce gr. cat. din Năsăud. Învătător Nicolaú Catarina; scolarii: aprópe 80 în 3 despărțeminte. Mai antăiú inspectorul luă dela învătător informațiuni cu privire la despărțeminte și la progresul din fiecare obiect de învătământ. Apoi esaminare pe scurt din limba română, calcul și conversațiune maghiară. Și aici căldură teribilă. De față a fost aici și primarul Jacob Prădan cu actele relative la absentările școlare și pedepsele dictate. Inspectorul a fost fórte mulțămít de modul corect, cum dl Prădan tratăză acésta afacere, și i-a exprimat deplina sa satisfacțiune.

Varietăți.

(Proiectul de lege privitor la grădinile și asilele de copii), după desbateri de mai multe zile, a fost primit în casa deputațiilor din Buda-pestă. În contra proiectului au vorbit deputații Sașilor din Ardeal și un singur deputat maghiar, Ludovic Mocsáry, care a cerut, ca Maghiarii se respecte legea naționalităților, votată de ei în anul 1868. Modificări mai esențiale nu s'au admis decât două: că în asilele confesionale statoresce rugăciunile confesiunea respectivă, și că copiii altor confesiuni nu pot fi siliți a cerceta asilele de altă confesiune.

(Proteste în contra grădinilor și asilelor de copii) După Brașov urmăză celelalte cercuri electorale românesce a protesta în contra grădinilor și asilelor de copii așa, cum și-le închipuesc șovinisti maghiari de astăzi. În Sebeșul săsesc au protestat 400 de alegători, în Caransebeș 600 de alegători, grănițeri. În Sibiú aprópe o miie. Alte cercuri urmăză. Mișcarea este generală și resolută; pretotindenea auđi párinții strigând: »Nu ne dăm copiii în asile de acestea!«

(Scóle practice) În scólele de fete din Goeteborg în Șvedia se va întroduce în curund un nou obiect de învătământ: gătirea bucatelor. În 24 de lecțiuni, câte de două óre una, copilele vor înveta, în mod intuitiv, a găti mâncări pentru familie, pentru óspeți și pentru bolnavi și a cumpăra utensiliile de lipsă. Instrucțiunea va avea loc înainte de améđi. Drept probă, bucatele gătite se vor servi la améđi învătătorilor și scolarilor dela acel institut.

■ Preenumeratiunile și tot ce privesce redacțiunea sunt a se adresa la: »Redacțiunea Scólei Române« în Năsăud (Naszód), ér reclamarea numerelor neprimate a se face la tipografia »Aurora« în Gherla (Szamosujvár), unde se face espedarea revistei.

■ Se caută de cumpărat »Scóla Română« cursul II. »Instrucțiunea« de V. Petri.

A se adresa la »Redacțiunea Scólei Române« Naszód.